Республика ху?алыкларында язгы кыр эшл?ре башланды. Игенчел?р ?чен ел д?вамында к?тк?н сынаулы вакытлар ?итте. ??р агроном, ??р механизатор ху?алык бел?н берг? имтихан тота.
Егерме ?ченче апрель к?нне Республикабыз Басма йортында Правительство Председателе урынбасары, Мордовия авыл ху?алыгы ??м азык - т?лек министры Владимир Николаевич Сидоров пресс-конференцияд? язгы ч?ч? башлануы, кил?ч?кт? авыл ху?алыгы производствосын я?а технологиял?р кулланып эш ит? планнары ??м Россияд? авыл ху?алыгыны? к?п ?лк?л?ре буенча беренче позицияд? булулары турында с?йл?де.   Б?ген Мордовия авыл ху?алыгы 13% региональ вал продукты ?итештереп, 20% халыкны эшлекле ясый. ? гомум?н, республикабызда авыл ху?алыгы 1,6 миллион гектар (63%) алып тора, сукалаган ?ирл?р – 1,0 млн.гектар. 243 авыл ху?алыгы предприятиясенд? ??м 1136 фермер ху?алыгында, 160 ме? ш?хси ху?алыкта азык-т?лек хезм?тен ?тил?р. Сельхозпредприятиял?р ??м КФХлар 100% ашлык ??м шик?р ч?гендере, 82% – ит, 68% – с?т, 91% – йомырка ?итештер?л?р. ? ш?хси ху?алыкларда 88% б?р??ге, 72% яшелч?, 32% с?т, 18% ит ?зерлил?р. Авыл ху?алыгы ?лк?сенд? т?п урын мал асрауда – 59%, ?семлекчелект? – 41% вал продукциясе ?итештерел?.
– Мордовияд? со?гы елларда к?зг? к?ренерлек итеп агропромышленность производствосы ?сте. К?н тал?пл?рен? ?авап кайтарган хайваннар комплекслары, эшк?рт? предприятиял?ре, ашлыкны саклау урыннары т?зелде. Авыл ху?алыгы техникасы паркы модерни-зациял?нде, шулай ук импорт техникасы алынды. Н?селле эре м?гезлел?р алу аркасында н?селлелекне арттыру, ?итештер? артты. Барлык у?ышлар х?к?м?т булышлыгы бел?н эшл?нелде, - ди В.Н. Сидоров.
Мордовия авыл ху?алыгы ??м азык-т?лек министрлыгы ?ит?кчесе авыл территориял?рен тотрыклы ?стер? ?лк?-сенд?ге т?п юн?лешл?рне ??м д??-л?т с?яс?те к?рс?ткечл?рен тасвирлады. “2013 елга кад?р авылны социаль ?стер?” федераль максатчан программасы т?мамланды. Бу программа нигезенд? 210 гаил? яш?? шартларын яхшыртты, авылларны? яшь гаил?л?рен? ??м яшь белгечл?рен? 18,6 ме? кв.метр торак (жилье) т?зелг?н. 23,5 километр газ ??м 41 км су ?тк?ргечл?р сузылган. Ике фельдшер-акушер пункты ачылган, Ромодановода 650 укучы сыешлы м?кт?п т?зелг?н. “АПКны ?стер?” ?стенлекле илк?л?м проектыны? авыл территориял?рене? ?итештер? ??м инфраструктура ку?тен ныгыту, аларны? икътисадын ?стер? буенча Рузаевка районы Плодопитомнический поселогы т?зекл?ндерелг?н ??м я?а 3 проект

(Русское Маскино Краснослободскта, Воеводское поселогы Кочкуровода ??м Новотроицкое авылы Старошайговода) эшли башлаган. Министр авыл халкын эш бел?н т?эмин ит?не ??м аларны? керемен арттыру, авылда ш?хси эшм?к?рлекне? ?с?е, торак шартларын ??м социаль инфраструктураны яхшырту эшend?ге Республиканы? ролен билгел?де. Агымдагы ел башыннан «2014-2017 елларга ??м 2020 елга кад?р авыл территориял?рен тотрыклы ?стер?" диг?н я?а федераль максатчан программа эшли башлавы, аны? ярд?менд? Мордовия авылларын ?стер? ??м т?зекл?ндер? инициативаларын гам?лг? ашыру ?чен ?ст?м? м?мкинлекл?р барлыкка кил?е турындак иск?ртте. Я?а программада ял зоналары, спорт ??м балалар м?йданчыклары булдыру, табигый ландшафтларны ??м тарихи-м?д?ни ядкарьл?рне торгызу проектлары буенча ?ирле инициативаларга грант ярд?ме каралган, ди.
?тк?н елны авыл ху?алыгы хезм?т-к?рл?ре 20,4 цга у?ыш бел?н барлыгы 876 ме? тонна ашлык, алдагы елларга караганда 3 тапкыр к?п яшел борчак – 5,5 тонна, 1 миллион тонна ч?гендер (496цга у?ышы) ?итештердел?р. Барлык категория ху?алыклар 465,2 ме? тонна с?т, ит – 145 тонна, йомырка – 1 млрд. 323 млн. дан? (штук). 2014 елда ашлык, йомырка, ит, с?т к?рс?ткечл?ре тагы да ?с?ч?к. Бу к?рс?ткечл?р буенча Идел буе федераль округында ??м шул ис?пт?н илебезд? Мордовия алдынгылар р?тен? чыкты. Республикабызга я?а инвесторлар тел?п кил?л?ре ??м т?рле ?лк?д? эш башлап ?иб?р? тел?кл?рен белдер?л?ре турында да ишеттерде министр. Алар ит ?итештер? буенча т?рле комплекслар т?зил?р, прессланган ??м сибелеп торган эремчек-творог ?зерл?? ?чен "Саранский" комбинатында югары технологияле линия ачканнар, Чамзинкада с?тне "Тетра-пак" диг?н тартмаларга салу тасмасы эшли, "Ромодансахар" предприятиясе реконструкциял?н?. Зур керемн?р ?зен аклый, ч?нки зур базарны яулыйбыз: ОАО «Тепличный" ?итештерг?н яшелч?се – Уралны, ЗАО "Мордовский бекон" ашамлыклары – Забайкальены. Гомумм?н алганда, 56 регионда Мордовия сату йортлары эшли.
В.Н.Сидоров югары сыйфатлы с?тт?н "Сармич", "Ичалковский" заводларында ясалган сыр Россия ??м чит ил базарында ?зене? лаеклы урынын ала, ди.
– ??рх?лд?, зур у?ышларга зур предприятиял?р иреш?, - ди АПКны яклау темасын ачыклап Владимир Николаевич. – ?мма республикабызда авыл ху?алыкларны? кече формаларына да зур игътибар бирел?. Алар со?гы вакытта ?зл?ре турында ешкрак белдер? башладылар. Фермер (крестьян) ху?алыклары республикадагы АПК продукциясене? 10% ?итештер?. Кайбер ?лк?л?рд? артыграк та. Кече фермерлык авыл халкын эшле ит?, шу?а аларны яклау программаларыны? т?рлесе эшли. Бер ел эченд? ген? 13 кеше КФХда катнаша, аларга федераль ??м республика бюджетыннан 135 млн сум бирелде, -ди.
Авыл ху?алыгыны? и? ???миятле чоры – язгы ч?ч?. Сер т?гел, а?а ?зерлек, елдагыча к?зд?н ?к башланып китк?н иде. Мордовия ху?алыкларында язгы кыр эшл?рен? ?зерлек начар т?гел, ди. Акчасы да, м?мкинлекл?ре д? табылып тора. 21нче апрелг? кад?р авыл ху?алыгы ?лк?се оешмаларына федераль бюджеттан 460 млн сум, республикадан – 791млн сум акча юн?телг?н. Язгы ч?ч?не у?ышлы оештыру ?чен авыл ху?алыклары эшл?рен? барлыгы 1 млрд 256 ме? сум акча бирелг?н. Тагы сезонлы кыр эшл?рен башкару максатына 587млн сум кредитлар да ачылды. Югары уку йортлары бел?н т?зелг?н килеш? нигезенд?, студентлар практикаларын язгы ч?ч?, к?зге у?ыш ?ыйганда аерым ху?алыкка беркетлеп, шунда калдыруны к?з алдында тоталар. Республика бюджеты ис?бен? аларны укытып ?ст?м? «тракторист-машинист» профессиясе д? бирг?нн?р. Яшь буынны авылда калдыру шартлары тудырыла, х?к?м?т программалары

эшли. Республика ?сеше ?чен барлык шартлар тудырыла.
Б?генг? республиканы? барлык районнарында диярлек (Кочкурово ??м Большеигнатово район ?ирл?ренд? транспорт кереп булмаслык юеш) ч?ч? эшл?ре башланды. Ч?чеп бетер? язганнары да бар.
– ?йб?т у?ыш алу ?чен ху?алыкларны? минераль ашламаларга, алдынгы техно-логиял?рг? аеруча зур игътибар бир?е тал?п ител?. Республика буенча язгы ч?ч?не у?ышлы ?тк?р? ?чен кир?к булган 60 ме? тонна минераль ашламаны? 52 ме?е кырларга кертелг?н, 5 ме?е кертел?, калган ?леше кертел?ч?к; тал?п ителг?н к?л?мд? булачак. Бу сан ?тк?н елгыга караганда к?бр?к. Техникалар да ?зер. К?н тал?бен? ?авап кайтарган импорт техника да сатып алынган. ?мма ягулык-майлау материаллары 40% гына ?зерл?нг?н дип ишеттерде пресс-конференцияне алып баручы министр. Мордовия кырларына кышка бертеклел?р аз ч?челг?нг?, элиталы сорт яровойларны ??м кукурузаны я?а технология бел?н 936 ме? га ?ирд? ч?ч?рл?р; ?тк?н елга караганда бернич? тапкыр к?п. «Барлык эшл?р АПК алдында куелган бурычны у?ышлы ?т?? ?чен башкарыла: РМ Главасы В.Д.Волков билгел?г?нч?, 2014нчы елны игенне? у?дырышлылыгы гектарыннан 28-30 центнерга ?иткереп 1,2 млн. тонна ашлык ??м шик?р ч?гендерен 430 центнер гектарыннан у?ыш бел?н 1 миллион тонна ?ыеп алырга планлаштырабыз. Зур у?ыш ?ыю ?метебезне югалтмыйбыз, ч?нки ?метл?р язын я?ара", - ди Мордовия авыл ху?алыгы ??м азык - т?лек министры В.Н.Сидоров.

Наил? Насырова